

Theater Utrecht

Lesbrief

THEATERUTRECHT.NL

Hedda Gabler

Karina Smulders, Peter Blok, Reinout Bussemaker,
Guy Clemens, Astrid van Eck, José Kuipers

Van: Henrik Ibsen | Regie: Thibaud Delpout

Landelijke tournee: 1 maart t/m 13 mei 2017

Lees meer op theaterutrecht.nl

Het verhaal

Na een maandenlange huwelijksreis nemen Hedda en haar kersverse echtgenoot, de academicus Jurgen Tesman, intrek in hun tot in de puntjes ingerichte villa. Tesman staat op het punt professor te worden en Hedda is klaar voor een leven in de high society. De komst van Lövborg, Tesmans grote concurrent en Hedda's voormalig minnaar, gooit roet in het eten. Tesmans academische en financiële toekomst staat opeens op losse schroeven.

Hedda is intelligent en ad rem maar haar enige talent is volgens haar om zich 'dood te vervelen'. En ze is door haar vader, Generaal Gabler, opgevoed met Spartaanse waarden en een mannelijke erencode. Het is misschien wel daarom dat alles in haar leven zich vertaalt in strijd: Met haar echtgenoot Jurgen en zijn Tante Juul die Hedda willen inkapselen in een gezapig burgermansbestaan. Met huisvriend Brack die in het verstandshuwelijk kansen ziet voor een driehoeksrelatie. En met schoolvriendin Thea strijdt ze om de ziel van Eilert Lövborg, de enige man waar ze ooit verliefd op was. Het is een oorlog op alle fronten die zelfs een generaalsdochter niet winnen kan. Uit lijfsbehoud begint ze een gruwelijk spel van verleiding, manipulatie en destructie.

Personages

Hedda Gabler:	Karina Smulders
Jurgen Tesman:	Guy Clemens
Brack:	Peter Blok
Eilert Lövborg:	Reinout Bussemaker
Thea Elvsted:	Astrid van Eck
Juliane Tesman:	José Kuijpers
Berte:	Anne-Chris Schulting

Credits

Tekst:	Henrik Ibsen
Vertaling:	Karst Woudstra
Regie en muziek:	Thibaud Delpeut
Dramaturgie:	Joris van der Meer
Scenografie:	Roel van Berckelaer
Kostuumontwerp:	Wojciech Dziedzic
Ontwerp kap en grime:	Carolina Leenders

Hedda Gabler & narcisme

Het gedrag wat Hedda gedurende het stuk laat zien is een uitdrukking van zelfhaat dat ze projecteert en afreageert op haar omgeving en haar lot. Ze neemt anderen het gebrek aan daadkracht kwalijk, terwijl dit wellicht eigenlijk een zelfkritiek is. Hedda heeft het gevoel dat ze nooit kan zijn wie ze zou willen zijn, dat ze nooit ergens geluk in zal kunnen vinden en veracht haarzelf hiervoor.

Hedda: 'Ik denk wel eens dat ik in deze wereld maar voor één ding aanleg heb: voor verveling.'

Tegelijkertijd stelt ze zichzelf boven alle anderen om haar heen. Iedereen is te min voor haar, ze vindt zichzelf beter dan wie dan ook. Ze compenseert haar beschadigde zelfliefde met een overtrokken beeld van haarzelf. Ze denkt machtig genoeg te zijn om invloed uit te oefenen op andermans levens.

Hedda: 'Ik wil één keer in mijn leven de macht hebben een mensenleven te maken of te breken.'

Uiteindelijk handelt ze hier ook naar, ze maakt op een excessieve wijze een ander kapot.

En ze doet hetzelfde met zichzelf en haar ongeboren kind (ze is in het geheim zwanger), ze heeft niet kunnen voelen dat haar leven of dat van haar kind de moeite waard is. Ze heeft niet kunnen voelen dat ze/het goed genoeg is.

Wat is narcisme?

De term narcisme werd voor het eerst gebruikt door Sigmund Freud. Hij noemde het verschijnsel naar de figuur Narcissus uit de Griekse mythologie. Narcissus wees volgens het verhaal alle romantische avances af en werd als straf verliefd op zijn eigen spiegelbeeld.

Freud doelde met narcisme vooral op mensen die hun energie te veel aan zichzelf en te weinig aan anderen besteden. Verliefd zijn op jezelf, te veel eigenliefde, anderen gebruiken om jou aan je trekken te laten komen, niet een ander beminnen maar vooral zelf bemind willen worden, daar ging het volgens Freud over.

**'Ik denk wel eens dat ik
in deze wereld maar
voor één ding aanleg
heb: voor verveling.'**

Een narcismepsycholoog/therapeut over narcisme:

"Narcisme is voor heel veel mensen erg belangrijk voor hun psychologische groei. Narcisme betekent in wezen zelfliefde. En uiteindelijk betekent het, als je het gebruikt als vakterm, gezonde zelfliefde. En wanneer dat narcisme wordt gekrenkt dan heb je een probleem. Dan gaan we compenseren. Vaak met zelfoverschatting. Een overdreven mate van eigendunk. Zelfoverschatting is niet altijd slecht. Bijvoorbeeld in een creatief proces, wanneer je een schilderij maakt of regisseert, word je de meester van dat universum. Je moet jezelf overschatten om dat te kunnen bereiken. Als je gevoel van eigenwaarde gezond is dan kun je er het erna weer loslaten. Als je blijft hangen in je zelfoverschatting, dan wordt het een probleem. Als je verstrikt raakt tussen je eigen grootheid en je minderwaardig voelen, als je zo gespleten bent. Dan moet je ernaar streven om je goed genoeg te voelen. Niet de beste in de wereld en ook niet de slechtste. Gewoon goed genoeg. Je moet jezelf in grijs tinten gaan zien in plaats van in zwart-wit."

Hedda state of mind

Sinds de opkomst van social media staan we voortdurend in contact met anderen. We laten ons met foto's, online posts en ontelbaar hoeveelheden selfies van onze leukste, mooiste en beste kant zien. Wat ons elke dag

weer de indruk geeft dat we in een hele gelukkige tijd leven en we alles goed voor elkaar hebben. Maar niets is minder waar.

Het aantal mensen dat kampt met een depressie, burn-out of groot gevoel van eenzaamheid is nog nooit zo hoog geweest.

Daarnaast staat de wereld, volgens sommigen, op de rand van het uitbreken van een Derde Wereldoorlog, lopen de spanningen in ons eigen Europa hoog op, is de uitkomst van de komende Tweede Kamerverkiezingen in Nederland nog nooit zo onvoorspelbaar geweest, zijn veel mensen bang en boos en lijkt de toekomst onzekerder dan ooit.

Wat zegt deze tegenstrijdigheid over ons en de tijd waarin we leven?

Maatschappelijke staat van zijn

Het stuk *Hedda Gabler* speelt zich af tegen de achtergrond van de bourgeoisie aan het einde van de 19e eeuw, een sociaal milieu die in zichzelf is vastgedraaid. Een elite die het contact met de brede maatschappij is verloren. Ibsen wilde het einde van een tijdperk voelbaar maken in zijn tekst. Dit verhaal houdt ons een spiegel voor, juist nu aan het begin van een nieuw tijdperk, van de nieuwe 21ste eeuw.

We hebben alles al in ons bezit, hebben alles ook al gezien. Wat nu? Laten we dan in elk geval maar goed zijn in het 'speciaal-zijn'. We stellen onszelf doelen en roepen verwachtingen over onszelf af die zo abstract zijn dat ze onhaalbaar zijn. Wat we willen bestaat niet. Higher than life.

Dirk De Wachter (psychiater): *"We zijn bang voor verveling, maar vooral van de stilte die ze met zich meebrengt. Die confronteert ons met de tijd, op een andere manier dan de drukte doet. Waar de drukte ons de illusie oplevert dat we de tijd voorbij kunnen lopen, als we maar snel genoeg zijn, wijst de stilte ons op de eindigheid van dingen."*

Wat we doen heeft nooit de gewenste impact. Op een gegeven moment komen we daarachter. Het besef dat de toekomst die we voor ogen hadden niet bevredigend is en een nieuwe toekomst dat ook nooit zal zijn. De realiteit die dan overblijft en het besef dat het leven in wezen zinloos is, omdat we uiteindelijk doodgaan, en het zicht daarop maakt ongelukkig.

‘Alles wat ik aanraak wordt lachwekkend en platvloers. Ik heb toch geen reden om écht gelukkig te zijn.’

Het huidige economische en sociale systeem (het neoliberalisme) vraagt iets onmogelijks van ons. Dit systeem dat erop gericht is om zoveel mogelijk economisch groei te behalen creëert verwachtingen waar we niet aan kunnen voldoen, onder omstandigheden die ons ongelukkig maken.

Hedda zat vast in een burgerlijke mannenwereld, wij zitten vast in een snelle economie waarin meedraaien in de competitie de enige manier lijkt om te (over)leven.

De mens is een sociaal wezen, dat nu wordt gedwongen competitief en individualistisch te zijn, terwijl het daar slecht bij gedijdt. Gevolg: eenzaamheid en isolatie, depressie, stressstoornissen etc.

Dirk De Wachter: *“Je hoort het niet vaak meer: ik heb je nodig. Nee. Men is bang ontvriend te worden. In plaats van een uitgestrekte hand volgt vaak afgrijzen: O jee, die zit in de knoei, brrrr. De oplossing voor ons verdriet is dat we de angst durven zien en durven leven. Dat kan alleen samen met de ander.”*

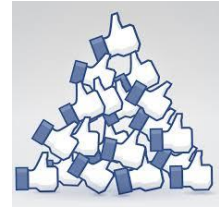
Opdrachten

Opdracht 1

Hieronder staan een aantal (filosofische) startvragen waarmee u in de klas een gesprek kunt openen. Blijf de leerlingen vragen om hun meningen, ideeën en argumenten uit te leggen en toe te lichten.

1. Wanneer vinden jullie eigenliefde (de manier waarop je met jezelf bezig bent) ongezond?
2. Welke invloed heeft het aantal likes die je online krijgt op hoe je je voelt?
3. Wanneer vind je dat het leven, of jouw leven, geslaagd is?
4. Ervaar je wel eens stress gevoelens als je nadenkt over hoe je toekomst eruit moet zien?

5. Vind je het belangrijk om je eigen keuzes te kunnen (blijven) maken ook al zou je omgeving (vrienden, familie, ouders) het daar niet mee eens zijn?

Opdracht 2

2.1 Laat leerlingen/studenten in groepjes van twee met elkaar een lijst maken van eigenschappen die zij vinden horen bij een persoon met gezonde eigenliefde en een lijst met eigenschappen die horen bij iemand met ongezonde eigenliefde.

2.2 Laat hen hetzelfde doen in een lijstje van gezonde en ongezonde kenmerken en eigenschappen die betrekking hebben op onze huidige maatschappij. Waarbij ze bv. kunnen denken vanuit onderwerpen als: zorg, onderwijs, milieu, economische kansen, sociale status. Wat vinden ze goed of gezond aan de manier waarop dit in Nederland geregeld is en wat vinden ze er niet goed of ongezond aan?

Gezonde eigenliefde	Ongezonde eigenliefde
.....
.....
-	
-	

Opdracht 3

Laat leerlingen in groepjes de keuze maken of ze het leven zinloos of zinvol vinden waarbij ze argumenten voor hun keuze verzamelen. Vervolgens gaan ze een pleidooi schrijven (of bereiden deze voor) waarin ze als vaststaande gegevens de volgende dingen opnemen om hun keuze toe te lichten of kracht bij te zetten:

1. een historisch voorbeeld
2. een actueel voorbeeld
3. een toekomstvoorspelling

Deze verschillende pleidooien kunt u aan het einde van deze opdracht laten voordragen.

